

УДК 811.163.1'366.54:27-312.55"15"

**ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ АПОСТОЛ СІЛЕЗЬКИЙ
ТА ЛЬВІВСЬКИЙ АПОСТОЛ ІВАНА ФЕДОРОВА З 1574 РОКУ
(аналіз флексійних форм іменника)**

Ярослав КАЖАРНОВИЧ

*Гданський університет
вул. Віта Ствоша 55, Гданськ (Польща), 80952
e-mail: filjka@ug.edu.pl, jaroskarz@wp.pl
Кафедра славістики*

Стаття присвячена функціонуванню флексійних форм іменника в Сілезькому Апостолі порівняно з матеріалом Апостола Федорова (1574), місцями наводиться також матеріал ранішої копії – сербського Апостола Матиці Сербської в Новому Саді. Метою роботи є порівняння аналізованих текстів у сфері функціонування форм називного відмінка, родового відмінка і давального відмінка іменників, фіксування подібностей та відмінностей у цій сфері.

Ключові слова: церковнослов'янська мова, Апостол Сілезький, Апостол Львівський, Іван Федоров, іменник, називний відмінок, родовий відмінок, давальний відмінок.

У збірках рукописів Сілезької Бібліотеки в м. Катовіце під сигнатурою R 182 III зберігається цікава церковнослов'янська пам'ятка – Повний апостол (далі званий Сілезьким Апостолом, скорочено – АС). Як вказує позначення олівцем внизу першої карти – *XV стол*, пам'ятник може походити саме з цього періоду; точніше датування утруднене з огляду на значний мовний консерватизм. Нові дослідження українських дослідників зі Львова доводять, що він є копією друкованого апостола, виконаного І.Федоровим у Львові в 1574 р. (далі в тексті скорочення АФ), а отже, його створення датується кінцем XVI ст. чи навіть XVII ст. Пам'ятник входить до збірки книг Павла Шиманського, про що свідчить екслібрис, розміщений на першій карті.

Апостол Сілезький налічує 209 карт (1а-209б), розділених на три основних частини: Апостольські Дії (карти 1а-52б), Апостольські Послання (карти 53а-189б) і додаток, що складається зі списку фрагментів апостола, призначених для читання в окремі дні року, від паски починаючи (189б-199а), списку читань апостола на суботі і неділі Великого Посту (199а-201 а), списку розділів апостола в місячному укладі, починаючи з вересня (201а-209 б); на карті 209б починається список прокімнів і піснї. Завершується пам'ятка сторінкою 209. Текст писаний церковнослов'янською мовою зі східнослов'янськими ознаками, видно в ньому певні українські впливи. Разом з тим, у текст дуже чітко вплітаються болгарські елементи (змішання букв # з @, а з h), хоч інколи послідовно розрізняються ці знаки. Що цікаво, нами не відзначено жодного прояву болгарського флексійного аналітизму. Лексика пам'ятки – церковнослов'янська, майже болгарська, тому мова тексту справляє враження болгарсько-руського гібриду.

Дана стаття присвячена функціонуванню флексійних форм іменника в Сілезькому Апостолі порівняно з матеріалом Апостола Федорова з 1574 р., місцями наводиться також матеріал ранішої копії – сербського Апостола Матиці Сербської в Новому Саді (далі – МА). Мета розвідки – порівняння аналізованих текстів в сфері функціонування форм називного, родового і давального відмінка іменників, відзначення подібностей і відмінностей у цій сфері.

Сілезький Апостол і Апостол з 1574 р. значною мірою подібні у плані використання і функціонування флексійних форм іменників. Водночас обидва тексти мають внутрішній зв'язок із групою пізніших, коптійських і сирійських копій грецького тексту. Та їх ознака проявляється дуже часто, фактично в матеріалі, що ілюструє кожний випадок. Так, уже на карті 15б/14-15 (АД 8,39) читаємо:

АС=АФ егда же възыдоша ^ воды дхъ стыйи нападе на каженика аггль же гнь въсхыти филиппа.

Цей уривок дуже цікавий з огляду на його зміст. У церковнослов'янський текст введений новий герой і суб'єкт діяльності. У такому вигляді цей текст зафіксований лише в коптійських і сирійських копіях з 615–616 рр. н.е.: πνεμα Πυλον Ππλεσεν ενοπον Πγγελο δε κυρου Πрлασεν τιν Φλλιππον.

Відповідно до латинського і грецького видань Нового тексту Заповіту, Нестле і Аланда, ті копії характеризуються "...by different translation principles, from very free, idiomatically correct rendering at the beginning, to a degree of fidelity to the Greek text so extreme that it violates natural Syriac idiom"¹. Офіційні грецькі і латинські тексти зміст цього фрагмента передають інакше (порівн. Spiritus Domini garuit Philiprum, πνεμα κυρου Πрлασεν τιν Φλλιππον. То Дух Господній захопив Пилипа, а євнух вже його ніколи не бачив). Польський переклад у Біблії Тисячоліття здійснений згідно з офіційною латинською версією, як і український переклад І.Огієнка. Російський переклад відповідає церковнослов'янському тексту, згідно з яким спочатку Дух Господній зійшов заново на охрещеного євнуха, а тоді Ангел Господній захопив до неба Пилипа².

Інший приклад не має еквівалента в грецькому, латинському і польському текстах та Апостолі Матиці Сербської, його містять тільки деякі церковнослов'янські тексти і російський:

АС=АФ 18а/16-17 АД 10,32 въ ни^х же сїсеши с# ты и весь домъ твои.

Аналізовані тексти можна порівняти з якимись неідентифікованими грецькими копіями, яких не знали також видавці грецького Нового Заповіту – Нестле і Аланд. Не можна тут, зрештою, виключити і того, що ті слова є текстовим церковнослов'янським новоутворенням, загалом характерним для школи Федорова.

Зв'язок обох текстів помітний також в іншому уривку:

АС=АФ 141b/6-7 Ef 5,30 оуди есмы тпла его ^ плъти его и ^ кости его, гр. Πτι μλλη σμιν το σματα ατο.

Слов'янські тексти відрізняються в цьому місці від грецької і латинської версій, оскільки містять додатково слова ^ плъти его и ^ кости его, які в грецькому тексті з'явилися лише близько VII ст.; це підтверджує, що слов'янський текст Апостола, найімовірніше, перекладений з пізніх грецьких копій. Привертає увагу, що в цих текс-

¹ Nestle – Aland, *Novum Testamentum Graece et Latine. Introduction*, Stuttgart 1984. S. 22–23.

² Польська Біблія Тисячоліття "*Duch Pański porwał Filipa, a dworzanin już go nigdy nie widział*", що є точним перекладом грецького і латинського текстів; російський переклад Біблії з 1968 р.: *Дух Святый сошел на євнуха, а Ангел Господень восхитил Филиппа*; український переклад Огієнка: *А коли вони вийшли з води, Дух Господній Пилипа забрав, і скопець уже більше не бачив його*.

тах з'являється прийменник Πκ + родовий відмінок. Це пояснює використання слов'янського прийменника ^, який первинно означав *віддалення* від якогось предмета. Це значення розвинулося метафорично в значення *походження* від якогось предмета. Після деяких дієслів, для яких спільною ознакою є семантичне поняття кількості, виступає родовий відмінок у значенні надміру, великої кількості чогось, пересиченості чимось. Це спостерігаємо, наприклад, після дієслів *испльнити, насгтити*. Обидва тексти у цьому плані ідентичні:

АС=АФ 3а/24 АД 2,28 испльниши м# веселіа, гр. πλερ[σει] ε[φ]ροσ[νη],

АС=АФ 10а/17-18 АД 6,3 испльнени дха ѿта и пр[η]м^рвсти, гр. πλ[ρ]ει[ν]ε[μ]ατο[ν] και σοφ[α],

АС=АФ 36а/3 АД 19,29 исполни с# гра^а весь м#тежа, гр. α[ι] πλ[σ]η[ν] π[λ]ι[ν] τ[ο] συγ[γ]σεω[ν],

АС=АФ 95b/9 Рим 15,13 да испльнить васъ вс#ко# радwти и мира, гр. πλερ[σαι] μ[υ] π[σ]η[ν] χαρ[ι] και ε[ρ]νη[ν].

Значення безпосереднього об'єкта дії, без додаткових семантичних елементів, після дієслова *испльнити* має тільки форма знахідного відмінка. В обидвох випадках не створюються синонімічні ряди, а мабуть, за фонологічною термінологією, виникає рівноцінна опозиція. Порівняймо контексти використання знахідного відмінка, в яких місце другого об'єкта не заповнене:

АС=АФ 2b/9 АД 2,2 испльни весь домъ, гр. πλ[ρ]ωσεν [λον] τον [ικον],

АС=АФ 6b/1 АД 4,8 испльни вс#, гр. tylko czasownik πλησθει[ν],

АС=АФ 8а/6 АД 5,3 испльни сатана ср^аце твое, гр. πλ[ρ]ωσεν την καρδ[ιαν],

АС=АФ 143b/9 Фил 1,11 исполньити плоды правдѣ, πεπληρωμ[ε]νοι καρπ[ου],

АС=АФ 145b/12 Фил 2,30 да испльнить ваше лишение, гр. [να]πληρ[σ] το [σ]τ[ρη]μα,

АС=АФ 149b/5 Кол 1,25 испльнити слово бжїе, гр. πληρ[σαι] τον λ[ο]γον του θεο[υ].

Місце другого об'єкта може бути зайняте використанням орудного відмінка. У даному контексті він є синонімом родового відмінка, від якого відрізняється тим, що не виражає семи 'надлишок, велика кількість'. Конструкції з орудним відмінком тут нечисленні, переважають конструкції з родовим відмінком: АС 3а/10 АД 2,13 стомъ испльнени с@ть, в АФ тільки лексична різниця *виномъ* испльнени с@ть, гр. γλε[υ]κου[ν]

μεεστομ[υ]νοι ε[σ]την. Сілезький Апостол вживає старшу лексему *съть* з дещо зміненим значенням – 'молоде вино'.

АС=АФ 9а/21 АД 5,28 испльните іероусалимъ оученіемъ вашимъ, гр. πεπληρωκατε ... τ[ο]

διδαχ[η], АС=АФ 141а/12 АД 5,18 испльните^с дхомъ, гр. πληρο[σ]θε [ν] νε[μ]ατι.

Порівнювані тексти Апостола надзвичайно близькі щодо використання відповідного відмінка в наведених вище контекстах – використовують ті ж граматичні форми, що і в грецькому тексті.

Родовий відмінок після дієслів *въпросити, испросити, просити, оувѣдѣти* виконує таку ж функцію, як знахідний відмінок. Він визначає дієслово прямо, за принципом рівності. Обидві складові частини не вносять в свої значення нічого нового – значення десигнату родового відмінка не піддається збагаченню чи будь-якій зміні в такому сполученні:

АС=АФ 18b/14-15 АД 10,17 въпрошьше и оувѣдѣвьше домоу симонѡва, гр.
 διερωτῶσαντες
 τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος.

Родовий відмінок з прийменником *оу*, \wedge вказує на включення об'єкта до сфери впливу мовця:

АС=АФ 15b/24 АД 9,2 испроси \wedge него послан'а въ дамаскъ, гр.
 Πτῖσσοτο παρ' αὐτοῦ Ππιστολῶν,

АС=АФ 24b/3-4 АД 13,28 просиша оу пилата оубити его, гр. Πτῖσσαντο Πιλῶτον.

Обидва порівнювані тексти мають тут ідентичні форми відмінків.

Родовий відмінок після дієслів *начати*, *искати*, *ждати*, *ча*"ти можна пояснити необхідністю вираження об'єкта, виключеного з ситуації чи відсутнього, який має в ній опинитися. Він означає бажаний предмет, важливий, наявний у свідомості того, хто говорить та включає його до ситуації. Звідси семантика дієслів пов'язана з пошуком, початком діяльності, очікуванням. Слов'янський родовий відмінок тут інноваційний – він є рисою винятково слов'янською, бо в грецькому тексті йому відповідає знахідний відмінок:

АС=АФ 62b/11 I Π 4,17 "ко врѣм# начати соуда \wedge домоу бж'а, гр.
 Πρξῖσσαι το κρῖμα Πλο του οἴκου, АС=АФ 146b/7 Фил 3,20 сп̄ситель# ждемъ ѣа іѡа ѡа, гр.
 σωτῆρα Πτεκδεῖμεθα κῆριον Ἰησοῦν Πριστῖν.

Цей приклад певною мірою дискусійний, тим більше, що особові іменники в знахідному відмінку в АС і АФ набувають форм родового відмінка. Дієслово *ждати* первинно управляло родовим відмінком, з часом при ньому з'явився знахідний відмінок. Апостол Матиці Сербської *вживає спаситель# ча*-мь з родовим відмінком, бо дієслово *ча*"ти управляє цим відмінком.

Наступний приклад, в якому обидва тексти Апостола узгіднені у використанні форм:

АС=АФ 147b/1-2 Фил 4,17 им@ плвда множатаго с# въ слави ваши, гр.
 ἰλλῶ Ππζετῖ τον καρπῖν τον πλεονῖζοντα εἰῶ λογον.

Дієслово *правити* керує двома відмінками до вираження цих самих синтаксичних взаємин, воно вимагає після себе родового або орудного відмінка. В аналізованих текстах родовий відмінок обумовлений, ймовірно, формою цього ж відмінка в грецькому тексті – родовим відмінком:

АС=АФ 162a/20-21 I Тим 3,5 кто своего дома не оумѣт правити како в ѡркви ...
 прилежати възможеть, гр.
 Τί δε τῖ του ἰδῖου οἴκου πρστῖναι οἴκ οἰδεν πῶῶ Πκκλησῖαῖ Πεου Ππμελῖσσειατι.

Попри численні спільні моменти у використанні відмінків, обидва тексти відзначаються також певними відмінностями:

АС 27b/9 = АД 15,8 и ср^ацовѣдецъ свѣдѣтельствова имь давь имь стьимъ дѣхъ, гр.
 Π καρδιου-
 νῖσσηῖ θεῖῶῶ Πμαρτῖρησεν.

У цьому уривку текст АФ дещо відрізняється від версії АС, бо повторює, згідно з грецьким текстом, лексему *те*ῖῶ, тому *ср^ацовѣдецъ* не є самостійним означенням – назвою агенса, а лише апозицією для виразу Бог: АФ *ср^ацовѣдецъ богъ свѣдѣтельствова имь* (л. 42б).

95a/17-18 Рим 15,4 да трьпнн'емь и оупован'емь книгъ оутѣшен'е имамы, гр.
 δῖα τῖῶ Ππομονῖῶῶ και δῖα τῖῶ παρακλῖσσειῶῶ τῖν γραφῖν τῖν Πλπῖδα Πχομεν.

Наведений фрагмент вимагає коментаря. Він є, імовірно, “витвором” авторів копії Сілезького Апостола, оскільки жоден з доступних нам перекладів Апостола не плутає слів оупован^е та оутншен^е, але тлумачить завжди точно $\mu\alpha\rho\alpha\kappa\lambda\upsilon\sigma\epsilon\omega$ через ‘радість’, а оупован^е – через ‘надію’. Варто б дослідити, чи є ця помилка “оригінальним витвором” аналізованої пам’ятки чи, може, наслідує якусь іншу копію.

100a/24 I Кор 3,2 млчко^м вы напоихъ а не брашна, гр. $\gamma\lambda\alpha\ \mu\mu\mu\ \mu\pi\mu\tau\iota\sigma\alpha\ \omicron\ \beta\rho\mu\alpha$.

Цей фрагмент у порівнюваних текстах різниться найбільше. МА має обидва родові відмінки млчка вы напоихъ а не брашна, АФ – орудний відмінок млчко^м вы напоихъ а не брашно^м (л. 129а). Обидва тексти однаково передають грецьку версію зі знахідним відмінком, тобто, жодних додаткових семантичних елементів тут бути не може, а непослідовність у використанні форми відмінка в АС виникає з подвійного управління дієслова.

Інші дієслова можуть мати подвійне керування – знахідний та родовий відмінки. Дієслово нептевати у аналізованому тексті виступає з родовим відмінком або знахідним відмінком, в Апостолі Матиці Сербської – з місцевим відмінком (або давальним, після перенесення закінчення першого до останнього) і родовим відмінком – нептевати злати и сребри или каменіа. На керування давальним відмінком вказує побічно уривок з Апостола Федорова нептевати златоу или срѣброу или каменію і грецький текст $\omicron\kappa\ \mu\phi\epsilon\lambda\omicron\mu\epsilon\nu\ \nu\omicron\mu\mu\zeta\epsilon\upsilon\nu\ \chi\rho\upsilon\sigma\mu\ \mu\ \mu\alpha\rho\gamma\mu\rho\mu\ \mu\ \lambda\mu\mu\mu$. Для порівняння текст Сілезького Апостола з родовим відмінком:

32b/21-22 АД 17, 28 не длъжни есмы нептевати злата сребра или каменъа.

Знахідний відмінок після дієслова нептевати з прийменником на в Апостолі Сілезької Бібліотеки 125b/2 II Кор 10,2 нептоую на на^с, гр. $\lambda\omicron\gamma\zeta\omicron\mu\mu\nu\omicron\upsilon\mu\ \mu\mu\mu\mu$. Форма нептоую є формою дієприкметника, вона виникла в результаті механічної заміни копіювальником болгарської форми нептоу^л = нептоу[#]. У текстах АФ та МА вжиті форми родового/знахідного відмінка нептоу^{#>} насъ. У використанні прийменника Сілезький Апостол самостійний і не залежить від інших слов’янських текстів.

Подібно дієслова видѣти та просити потребують після себе родового або знахідного відмінка. Після видѣти родовий відмінок виступає тільки раз в 246/19 АД 13, 35 і є дослівною цитатою з псалма 16 не даси прѣподобному своему видѣти истлѣні[#]. Родовий відмінок є, імовірно, слов’янською інновацією, що трапляється вже в псалтирі, бо в старогрецькій мові традиційно використовується знахідний відмінок. Все це вказує на те, що дієслово видѣти первинно управляло родовим відмінком, з часом замінивши його на знахідний відмінок. Частіше в Апостолі ми зустрічаємо саме цей відмінок: 246/23 АД 13,36 (давидъ –ЯК) видѣ истлѣніе. Даний уривок особливо звертає увагу на те, що раніше управління родовим відмінком було введено як дослівне цитування псалму. Інші приклади:

306/13 АД 16,27 видѣ дври темници, гр. $\mu\delta\mu\nu\ \tau\alpha\mu\ \theta\mu\rho\alpha\mu$.

576/1 Яков 5,11 кончиною гню видѣти, гр. $\tau\omicron\ \tau\mu\lambda\omicron\mu\ \kappa\omicron\rho\mu\omicron\upsilon\ \epsilon\mu\delta\epsilon\tau\epsilon$.

Порівнювані тексти слов’янського Апостола вказують в цьому місці на використання знахідного відмінка відповідно до грецького тексту.

Далі привертає увагу конструкція [^] + родовий відмінок:

70a/5 I Ів 2,28 не посраммимъ[#] него, гр. $\mu\mu\ \alpha\mu\sigma\mu\nu\nu\theta\mu\mu\epsilon\nu\ \mu\mu\ \alpha\mu\tau\omicron\upsilon$,

1046/20 I Кор 7,25 "ко помиловань [^]га, гр. Πλεμυνοῦ Ππ κυρῶου,

132a/25 Гал 3,11 въ законѣ никтоже оправдаец# [^]ба, гр. δικαιοῦται παρὰ τῆ θεῶ.

Використана в такому значенні конструкція прийменника [^] + родовий відмінок може визначати напрям потоку енергії в укладі, вказувати на її фактичне джерело, на те, звідки бере вона початок. Таким чином, це була б метафорична реалізація значення початку – віддалення від чогось, значення аблативного, на відміну від синонімічної конструкції з орудним відмінком, яка означає тільки діяча³. У текстах Апостола, аналізованих у даній розвідці, орудний відмінок в такій функції використовується рідко, порівняймо:

118a/6 II Кор 1,11 многими благодаритс#, гр. διὰ πολλῶν ἐπαριστήθη (у трьох текстах, МА відрізняється трішечки в лексичному сенсі – многими похвалено боудеть).

У інших випадках тексти Апостола здебільшого мають однакові читання, незважаючи на відмінності, що виникають з реалізації місцевих мовних ознак.

На завершення розглянемо використання давального відмінка після дієслів прилагати, прилїпити с#, що метафорично інформує про передання предмета під догляд, владу, приєднання, приділення чи пожертву:

135a/22 Гал 5,25 ате живемь доухв^м доухови прилагаемс#, гр. ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοίχομεν.

Дієслово прилагати с# керує давальним відмінком із прийменником къ, як на це вказують тексти канону старослов'янської мови, головним чином євангелія, а також інші тексти Апостола, наприклад МА къ доухоу прилагаем се. Крім того, відповідно до короткого старослов'янського словника,⁴ вказане дієслово має грецький еквівалент στοίχειν у значенні 'порівнювати', однак у пам'ятці він чітко означає 'іти в одному ряду, бути об'єднаним, поводитися згідно з чимось, відповідно до чогось'. У тексті АФ знаходимо інший уривок, ніж у вищевказаному фрагменті. Він має характер порівняльної конструкції в значенні способу діяльності, що висловлюється за допомогою орудного відмінку, семантично ідентичний грецькому тексту і краще передає сенс відповідного речення: АФ 169б ате живемь дхомь, дхомь и да ходимь.

Наступний приклад у цій групі знов вимагає детальнішого коментаря. Дієслово прилїпити с# сполучається з давальним і місцевим відмінками. Обидва відмінки мають одне і те ж значення:

15a/15 АД 8,29 прилїпи с# колїсници сеи, гр. κολλῶθε τῶ Πριματι,

1416/9 Еф 5,31 члкъ (...) прилїпитс# женѣ своеи, гр. προσκολληθησεται προῦ τῶν γυναικῶ⁵,

17a/7 АД 9,26 прилїпл#ти^с оученицїхъ, гр. κολλῶσθαι τοῖς μαθηταῖς.

Цікаво, що однаковий фрагмент мають АС, АФ і МА. Він є еквівалентом грецької конструкції з давальним відмінком, отже, мусить бути якась слов'янська інновація. Тут неможливо не згадати гіпотези Й. Куриловича⁶ про походження давального відмінка від місцевого і використання замість давального місцевого відмінка, на що є приклади також в неіндоевропейських мовах⁷. Подібну зміну

³ Зветься також – *instrumentalis auctoris* (орудний діяча).

⁴ Старославянський словарь по рукописам X–XI веков / Под ред. Р.М.Цейтлин, Р.Вечерки, Э.Благовой. Москва, 1994. С.505.

⁵ У інших копіях грецького тексту вживається також давальний відмінок.

⁶ *Kurylowicz J. The Inflectional Categories of Indo-European. Heidelberg, 1964.*

⁷ Приклади дивись в: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego / Під ред. К.Полянського. Оссолинеум. 1999. S.108.*

давального на місцевий відмінок ми зафіксували після дієслова причатати с#. Традиційно він вимагає давального відмінка, однак замість нього вживається місцевий, а також конструкція на + знахідний відмінок і отъ + родовий відмінок. Порівняймо:

а) *давальний без прийменника*:

1066/12 I Кор 9,12 инии вашеи власти причатают с#, гр. μετῶν οὐσιν ἰξουσῶν,

108a/18 I Кор 10,21 не можете трапезѣ ѣни причатати^с и трапезѣ бѣсовстѣи, гр. μετῶν εἰν τραπῆζῃ,

1866/19 Євр 12,10 сѣтѣни его причатати^с, гр. μεταλαβεῖν τῶν ἡγῆτητοῦ αἵματός,

б) *къ + давальний відмінок*:

1406/26 Еф 5,11 причатаите^с къ дѣлѣмъ, гр. συκοινονεῖτε τοῖς ἔργοις,

в) *місцевий відмінок*:

726/2 виклад III Ів причатает с# дѣле^х его злы^х,

1786/10 Євр 5,13 причатати с# млѣцѣ, гр. ἢ μετῶν ἡλακτοῦ,

г) *на + знахідний відмінок*:

1066/2 I Кор 9,10 причатати с# на оупованіе, гр. πῶς ληῖδι του μετῶν εἰν,

д) *отъ + родовий відмінок*:

108a/10 I Кор 10,17 вѣси бо ^ единого хлѣба причатаем с#, гр.

ἅκ του Πνῶν ἔρτου μετῶν οὐμεν.

Останній приклад пояснюється семантикою родового часткового відмінка. Представлену ситуацію можна інтерпретувати як таку, в якій кожен одержує по шматочку з одного хліба, тому не пасує вона до спільного для всіх інших форм поняття 'брати участь в чомусь' і не може бути їх повним синонімом. Конструкції з прийменниками – це переклади відповідних прийменникових грецьких форм, тобто такий їх генезис. Ці ж грецькі форми вказують, що повними синонімами є місцевий і давальний відмінки, використані замість грецького родового відмінка. При цьому вони повинні бути типово слов'янською формою, про що свідчить використання місцевого відмінка у Посланні святого Івана. Виклади Апостольських послань не є перекладом, оскільки вони написані живою мовою. Тут потрібно відзначити, що інші тексти Апостола у плані використання форм давального і місцевого відмінків мають багато спільного з Сілезьким Апостолом. Відмінності помічено в двох випадках: у першому в Апостолі Федорова замість конструкції на + знахідний відмінок вжито родовий I Кор 9,10: причастити с# своего оупованіа (л. 1356). Наслідком впливу родового відмінка є також найнесподіваніший текст Апостола Матиці Сербської: причастити се на оупованіе своего. Форма родового відмінка була однією з форм, допустимих після цього дієслова. У другому випадку у фрагменті Еф 5,11 (АФ, л. 177б), замість причастити с#, вживається дієслово приобтати с#, також у давальному відмінку з прийменником къ.

Як підсумок: щодо використання флексійних форм іменника подібними є Апостол Федорова з 1574 р. і Сілезький Апостол. Попри деякі відмінності, можна впевнено стверджувати, що спільні риси виникли в певній залежності один від одного, хоча вбачати тут якийсь безпосередній зв'язок важко. Апостол зі Львова демонструє значно більшу відповідність з грецьким текстом, ніж Апостол з бібліотеки в Катовіце. Доцільно було б порівняти всі тексти Апостола Івана Федорова під цим кутом зору. Без сумніву, цікавими можуть виявитися інші порівняльні дослідження аналізованих тут

текстів Апостола в лексичному і текстологічному аспектах. Імовірно, обидва тексти опиралися на якийсь південнослов'янський зразок, але, напевно, це був не Апостол Матиці Сербської, а якась болгарська копія.

Скорочення

АФ	– Апостол Федорова (Львів, 1574)
АС	– Апостол Сілезький
МА	– Апостол Матиці Сербської
АД	– Дії святих апостолів
Гал	– Послання св. апостола Павла до галатів
Еф	– Послання св. апостола Павла до ефесян
Євр	– Послання до євреїв
Кол	– Послання св. апостола Павла до колосян
I/II Кор	– Перше/Друге послання св. апостола Павла до коринтян
I/II П	– Перше/Друге соборне послання св. апостола Петра
I/II/III Ів	– Перше/Друге/Третє Соборне послання св. Івана
Рим	– Послання св. апостола Павла до римлян
I/II Тим	– Перше/Друге послання св. апостола до Тимофія
Яков	– Соборне послання св. апостола Якова

CHURCH SLAVONIC APOSTLE AND IVAN FIODOROV'S LVIV APOSTLE (1574) (analysis of inflexional forms of noun)

Jaroslav KAZHARNOVICH

*University of Gdansk
55, Wita Stwosza Str., Gdansk (Poland), 80952
e-mail: filjka@ug.edu.pl, jaroskarz@wp.pl
Department of Slavistics*

This work is devoted to functioning of inflexional forms of noun in Silezian Apostle as compared to material of Fedorov's Apostle from 1574 year, material of more early copy, Serbian Matičin Apostle. The purpose of work is comparison of analysable texts in the sphere of functioning of forms of nominative, genitive and dative case of nouns, pointing of germination and differences in this sphere.

Key words: Church Slavonic language, Silezian Apostle, Lviv Apostle, noun, nominative, genitive, dative cases.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2010
Прийнята до друку 16.04.2010